

آبوئمان : سنه لکي [۲۴ نسخه]
تورکيا ايجون ۲ ، خارج ايجون
۳ ، اعلا کاغذیسی ه ایرادر .

اداره خاندی :

جفال اوغلانده « اجتهاد نوری »

تلفون : استانبول ۸۶۵

یکرمی برنجی سنه

نومرو ۱۹۰-۱۵ تشر اول ۱۹۲۵

اجتهاد

فلسفی ، اجتماعی ، ادبی ، اقتصادی مجموعه

Abonnement pour un an
300 piastres

Edition spéciale 500 piastres

Adresse:

" IDJTIHAD ,, Constantinople

Téléph. St. 865

XXIème ANNÉE

15 Octobre. 1925 — No 190

زمان مفهومی حقنه بر حسب حال

دوقتور (گوستاو لوبون) ایله ملاقات

۱۹۰۵ سنه سی تموز آینک نصف اولنده (پاریس) ده
گوستاو لوبون ایله، 29 Rue Vignon ده کی آپارتمانده
ملاقات اولدم. استاد، گندیسندن ایسته دیکم رانده ووی
لطفکارانه قبول ایتشدی. تعیین ایتدیکی ساعتده قاپیسی
چالدم. استاد داها اوزمان خایلی یاشلی کورونیوردی.
فیزیک تحریات و تدقیقاتنه حرارتله دوام ایتدیکی -Evo-
lution des forces ك و lution de la matière
ك موضوع مادیلرینی حاضرلادینی زمان بو
زماندی. قووقلری ایچنه برآز چکیلش اولان کوزلری
ایکی مشعل کیی یانیوردی و بو کوزلرک آرقه سینده بیوک
برجهان اطلاعک انکشافی حس اولونیوردی. ژاپون-
روس محاربه سنک آلولی زمانده ایدک. روس رجعت
وهزیمتلی توالی ایدیور، ژاپونلر فوق البشر برقوت
ویوکسک مآثر مدنیت کوسته ریورلردی. استاده «سز
(روح الاقوام) ده ژاپون مدنیتک برورنی دن، برجلادن
عبارت اولدیغی یازیوردیگز. بوکون حرب یالکیز
حیوانی برقوت وفاقیته اجرا اولونامیور، علم ایله،
صنایع ایله، حساب ایله یورویور. غزته لریازدیله، میدان
حربده اولن روس ضابطلرینک جیلرند بولدوقلری ساعت،
پاره و دیگر ذی قیمت اشیایی ژاپونلر، ضابطک نومروسیله
برابر روسیا حکومتته کونده ریورلر و بونلری بو بدبخت
حرب قربانلرینک اولاد و عائله لرینه تودیع اولونماسی
صلیب احمر واسطه سیله رجا ایدیورلر. بوندن داها
یوکسک مدنیت و فضیلت اثری نه اولابیلر. هرملت
محاربه ده غصب ایتدیکی وأولنلرک اوزهرنده بولدیغی مال
غنایم عد ایدر «حلال من الله» صایار. حالبوکه نفس الامرده
اویله میدر؟ برآدام اولدکدن سوکره مخاصم اولماقدن قالیر
ونه سی وارسه اولادینک، زوج، سنک اولور، بونلر ایسه
غیر محارب در و حال حرب اونلری هیچ برحق مشروعلرندن
محروم ایده مز. ژاپونلر بونی هرملتن اول تقدیر ایتدیله.
روس ضابطلرینک جیلرندن تک برقاییک آلوب کندی
جیلرینه قویماورلر. بو حرکت ژاپونلرک ایوکسک
درجه ده مدنی اولدوقلرینی کوسترمه یه کافی دکلی، دیدم.
- مابدی وار -
ع. ج.

آمریقایی بنیامین فرانکلن «زمان اویله بر نباتدرکه
بتون خسته لقلره شقادر» دییور.
لونغ فلولو «زمان، حیانتک روحیدر» مطالعه سنی
سرد ایدیور.

(درمیده) زمان ایچون «هرکی مزاره سور وکله یین
قوتدر» دییور.
پهریقلس، زمانی توصیف ایدرکن «زمان اک عاقل
مشاوردر» دییور.

یونان قدیم فلسفیونندن آریستوتل درجه سینده
فلسفه سیله مشتهر (بهیقون)، «زمان» ی شوپله جه
تصویر ایدیور: «زمان، انقلابانده یکانه عظمتی
مؤثردر».

فی الحقیقه بالذات حیاتک زده مشهودیکز اولدینی
اوزره بو «زمان» ده بعضیلری طویراقدن هوایه
صعودله بلوطار آره سینده طیاره لرله طیران ایدرکن
عین زمانده ینه بعضیلری دکز آلتنده تحت البحرله
یوزمکده درلر. بونلره ماثل شو عصرک انقلاب پرده سنک
آجیلداسیله بزلره اهدا ایتدیکی نیجه خارقلر وقیله یشایان
انسانلرک خاطرلرینه بیله کله مشکن زمان حاضرده رؤیتی
بزلرا ایچون پک طبیعی برحال حکمنه کیرمش وهیچ شبهه سز
هنوز عقللر مزک نفوذ ایده مدیکی بلکه ملیونلرجه اشیانک
انقلابات دهرله یکدیگرینی تعقیباً حصوله کله جکی استقبال
حسابنه موعود بر کیفیت بولنشدر.

ادیب معظم (شکسپیر) زمان حقنه «بن زمانی اسراف
ایتدم، شمدی زمان ده بی اسراف ایدیور» فکرنده درکه
(شکسپیر)ک بو بیاناتی کنجبارک دیواره تعلیق ویومیه بر
دفعه جق اولسون او جمله لره انتباهله نظر آتمالری ایجاب
ایدر.

زمنون «بشریتک عرومیتنی هر شیندن زیاده زمان
تشکیل ایدر» دیورکه بوجه ده حقیقت یاشایور.

زمان کندی باشنه هیچ برشئدر . اگر طاتلی بر
اویقویه طالب بعده مثلاً بر دقیقه ویا بر میلیون سنه صکره
اویانمش اولسهق بز اویقوده اولانلر ایچون بو هرایکی
مدت مساویدر . چونکه حالت نومه ایکن هرایکی زمان
آره سنده کی فرقی حسابدن محرومز . مع مافیه بز درین
اویقولر اثناسنده زمانک صورت کذارینه بیکانه قلامز
رغمأ اورولنی ایفا ایله چهره لمززه بوروشیقلی کتیروب
صاچلرمزه بیاض قیللر سرپمکده غفلت کوسترمه یور !

بر آز یوقاریده زمان ، موجودیتی اولیان بر شئندر
دیمشده ، بوطوغریدر . بونکه برابر المزده بوندن باشقیه
برشی یوقدر . بعضاً « زمان بر جریاندر ، کلوب کچی
بر شئندر » دیوروز . حالبوکه زمان یرنده قلوب دنیایه
مسافره کلان و دائماً کوچ ایدیچی بز لرز .

زمانی کورمک و ثقلتی بر ترازوده طارتمق بز لرجه
ممکن اولمادیچی حالده زماندن غیری واونک فوقنده قیمتی
برشیئه صاحب اولمادیغمزی ادعا ایتسهک عییا بو نقطه ده
یا کیلیرمی یز ؟ خایر ...

تته کیم اوزری کیک ، اُت ودری ایله قاپلی وجودلرمزک
ایچنده صاقلی « روح » دیدیکمز اُله کچمهین ، کوزه
کورونمهین و حجم و ثقلتی بزله غیر معلوم بر قوت وارکه
یشایشمزک اساسنی ، تمائی نشکیل ایدیور . ینه بوقوت
سایه سنده درکه نفس آلمقده یز . عکس حالده کیمکلمزک ،
بازولرمزک ویا اتمزک روحه نسبتله قیمتلری صفر درجه سنده
دکلیدر ؟

زمانه قارشنی وضعیتمز نه اولمیلیدر ؟ بالفرض منظوریکمز
لوحه ده زمانک عقرنی کندی جهتلرینه جلوه صرف
مساعی ابدن ایکی مخالف قوت کورییوروز . بونده هانکی
طرف حقی ؟

بزه قالیرسه دییه بیلیرزکه هرایکی طرفده پک بیهوده
برغیرت اظهار ایدیورلر !
رسمک صول قسمنده « کنیچلک » بتون قوتلریله
عقره صاریلشلر ، وقت یر آن اول حولی ایچون کندی
طرفلرینه چکیورلر .

شمعی ای محترم قاره ؛ « زمان » ی بحق احاطه
ایچون ایستدیکک مرتبه ده صرف ذهنله اخلاقی ، علمی
وفلسفی محاکانه کیریش ؛ بتون بو محاکانه لرکده « زمان » ک
صورت استعمالی سکا عاندر .

فقط پیشین تخطر ایتکه « زمان » دن ایده جکک
استفاده و نتیجه ده منتظر اولدیغک منافع دائماً اونک ،
طرز استعمالنه تابعدر .

دوقتور جونسون « بودالار ، ییللری صایه رق
امرار زمان ایدرلر ! عاقللر ، فعلیاتله و میدانله ایش چیقارمقله
مسمودرلر . » دیورکه محض حقیقتدر .

کره آرضک اطرافنی احاطه ایدن بر بحق ملیار
راده سنده کی کتله بشر آره سنده عییا قاچ کیشی شوکچن
جزئی مدت ظرفنده اهمیتلی برایش کوردیکنی اثبات
ایده بیلیر ؟

« زمان » ی تعریف صددنده بلکه بیک طرزده
اجاله قلم ایدله بیلیر و بوتعریفات فکر و محاکمه مزک
وسعتیه قلممزک جریانه وابسته در .

« زمان بعضیلر ایچون آتون یا غمورینک نزولی
دیمک اولوب ینه بعضیلر ایچون ده حیاتلرنده آجیلق ،
قصور و بدبختیله تشکیل ایدر .

(بولور لایتون) ، زمان حقنده ، شو فریاده
بولنیور : « وقت ، آه دوستم ، نقددر ! »

زمانک اک محق و منصفانه تعریفی هر فردک اونی
صورت استعمالنه و عطف ایتدیکی اهمیته تابعدر .

زمان نه در ؟ زمان حد ذاتنده موجودیتی اولمیان
برشئندر . ینه زمان جریانلرک تکروریدر .

بز انسانلر حادثاتی قولایحه تخطر ایتک ایستدیکمز
تقدیرده بو حادثه لری قید ایدیور و بونلره تاریخ آتیوروز .
بر ساعت عقرنک صورت سیری ، بر طابورک خطوملری
عینی زمانی اراهه ایدله بیلیر . ینه مثلاً کونشک طلوعیه
غروب و کیجه ایله کوندوز آره سنده کی دورهی زمان دییه
تسمیه ایدیوروز .

مادام (دوسه ونیه)، فرانسه نك یشدیردیگی بونادره
ذکا زمانه تلمیحله، اوزرلرنده ثانیه لر ارا نه ایدن عقری
حامل ساعتلردن هیچ خوشلانام بو ثانیه لر حیاتی اك
كوچك پارچه لره تقسیم ایدیورلر ! « دیور .

بز Mme de Sévigné نك عصیجه بیسانته
اشترك اتمیز . زیرا ثانیه لك تكررنی كوردكجه وقتك
مرورینی اك اوفاق نفعاته قادار آكلامش اولیورز .
باخصوص عالم ریاضیات ، فن وصنایعه ثانیه لك ،
دقیقه لك عملی ایشلرمزده بزله ایتدیگی زهرلكندن ،
معاوتندن قطعاً استغنا كوسترمه یز . حیفا كه ساعت اوزرنده
ثانیه نك هر حرکتی حیاتمز اوزرنده پك مهملدر . چونكه
ثانیه لك كچمه سیله « حیاتمك فنایه، دوغرو ایلریله دیكنی
مرا تله مشاهده ایدیورز . »

حقیقتده زمانك جریان ویا عدم جریان بوجه اهمیتدن
عاری برکیفیتدر . فقط هیات كه نتیجه ده زمان باقی و بزله
بتون آرزولرمز خلافتنه عالم فایه یوللانمده مضطرز .
زمانه نفوذ وحاكیمتلك امكانسزلی، اولو برووجوده
اعاده حیات ایدمه یشمز کییدر . مع هذا تسلیه قیلندن
اولسون بیان ایدم كه « زمانه مالك اولدجه بونی حسن
استعمالده غفلت كوسترمیه لم . »

ینه تکرار ایدم : حیات و حیاتنه تعلق ایدن اسرار
حقنده واقع اوله جق سؤالره عالمی قطعی واساسلی جوابلر
اعطاسندن هنوز عاجز درلر .

مع هذا عدمه متوجهاً حرکت ایتك اوزره بولنان
هرقادی ویا ارکك حالت احتضارنده اکر « نهقادار زمانه
مالك اولمش ایسه م وئله نه مرنبه فرصتله كچمشسه هرایکی
اساسی نوحیدله ممکن اولدیقی درجه لرده حسن استعمال
ایتدم و ششمی حاضرم . » دیه کندی کندینه خطابده
بولنه جق اولورسه او قادی ویا ارکك ، حیات و وظیفه
حیاتیه حقنده کی سؤالره مراقبی تطمین و کندی تسلیه
ایدمك درجه لرده کافی جوابلر ویرمش اولور .

صائم سالم

رسمك صاع جهتمده « اختیارلق ، قارشولرنده کی
کنج رقیلرینه مخالف بروحیتله عقریه یا پیشمشلر بویله جه
« وقت ، ی کری چکمه کچالیشورلر و زمانه یالواروب
دها یاواش جریاننی طلبده درلر !

شبهه سز هر كسك صیدان حیاتی تخطراتنده حق الانصاف
اعتراف ایدمكی وجهله بتون چوققلق هنكامنده بزله
هنوز مکتب صرملرنده ایكن زمانك بطائله ایلریله مسندن
شکایتله صبرسزلق كوسترر، عصیلشیر یا تنفس ویا آقشام
آزاد وقتنی یاخود موسم صیف تعطیلنه قاووشمنی ایله
چكردك ! او اثالرده چوققجه ادرا كمزه كوره دیوارده
ایشله ین ساعتك عقری آم نهقادارده بطی ایلریله یوردی !
غریبدركه انسانلر اختیارلادجه عینی ساعتك عقری
اونلری صوققندن ، كوزلرینه باطمقندن خالی قالمیور
و صانكه سرعتلی حرکت ایدن بر اكسپرس واغوننده
حارجه باقوب تارالاری ، اوولری یاخود بر سینه ما
شریدینك پرده اوزرنده کی مناظرینی سیر ایدرکی برحسه
قابلیوو ماضی کی كوزلرینك اوكنه کتیریورلر و زمانك
بو قدار چابوق مروورینه حیرت و تأسفدن کندیلرینی
آلامایورلر ..

..

« زمان ، مالك اولدجه بوندن هر آن ایچون
استفاده مز لازمهدندر . دها دوره شبابنده ایكن كنجللك
وردیکی اذواقدن حیاتمزی محروم قیلمه یوب اتهاز فرصت
ایتملی یز . سن شیخوخته وصولزده قیمتلی خاطرات
ماضیه یی ، موفقت و لذتلیجه ادراك ایتدیكمز مسعود
كونلرمزی تفكرله کندمزی متسلی قیلملی یز .

خصوصیه اختیارلقده انسانلر طبیعتك قانون لایتغیرینه
تسلیمیتله عالم ابته قاووشه جقلرندن زنه ار متاثر
اولمایددرلر . ینه ساعتك صوك ضربه سیله حیاتنه وداع
ایدن برینك روحنك نه اولدیغنی ، نه یه انقلاب ایتدیكنی
قطعیته تمین و تعریفمز امکنسزدر .

« نره دن كلكك ، نیچون كلك و نیچون کیدیورز ؟
بونلر او یله سؤاللردكه حقیقه جوابلرینی ویرمه یز .